

Innhold

Forord	5
Kapittel 1	
Pedagogikk	15
<i>Janicke Heldal og Line Wittek</i>	
Pedagogikkens «gjenstand»	15
Hva er pedagogikk – i dag?	16
Begrunnelse for å skrive boken	19
Bokens organisering/oppbygging	20
Leseveiledning	21
Del 1	
LÆRING	23
Kapittel 2	
Ulike tilnæringer til læring	27
- et historisk riss	
<i>Line Wittek og Christian Brandmo</i>	
Atferd og forsterkning	28
Kognisjon og refleksjon	31
Aktivitet og interaksjon	36
Å forstå læring	40
Avslutning	43
Kapittel 3	
Sosiokulturelle tilnæringer til læring	47
<i>Line Wittek</i>	
Læring er historisk og kulturell	48

Læring er mediert	49
Læring er situert interaksjon	51
Læring som transformasjon	54
Læring er kontekstuell	56
Hva betyr dette for praksis?	57
Implikasjoner for pedagogiske virksomheter	57

Kapittel 4

Dialogisme som tilnærming til læring	64

Kenneth Silseth

Et dialogisk perspektiv på meningsskaping som utgangspunkt for å forstå læring	65
Dialogisk læring og undervisning	68
Et dialogisk perspektiv på forholdet mellom læring og identitet	71
Dialogisme som tilnærming til læring – avslutning	74

Kapittel 5

Kognitive og sosialkognitive tilnærminger til læring	77

Christian Brandmo

Antakelsen om at individet konstruerer kunnskap	78
Opprinnelsen til kognitive læringsteorier	78
Kognitive funksjoner og prosesser	81
Persepsjon	82
Arbeidsminnet	82
Langtidsminnet	83
Innkoding og gjenkalling	85
Sosialkognitiv tilnærming til læring	86
En grunnleggende antakelse om gjensidig triadisk kausalitet	87
Læring i Banduras sosialkognitive teori	88
Sentrale komponenter i sosialkognitiv læring	88
Oppsummering	90

Kapittel 6

Metakognisjon og selvregulert læring	94

Christian Brandmo

Hva er metakognisjon?	94
Metakognitiv kunnskap	95
Metakognitiv overvåking	96
Metakognitiv regulering	97

Hvordan kan strategier forstås i lys av informasjonsprosesseringssteori?	98
Selvregulert læring	99
Fasene i selvregulert læring	101
Hva er forskjellen på metakognisjon, selvregulering og selvregulert læring?	103
Utvikling av selvregulert læring	104
Utfordringer og muligheter knyttet til å bli en selvregulert lærende	105

Kapittel 7

Læringsstrategier	111
<i>Rune Andreassen</i>	
Hva er læringsstrategier?	111
Gode og dårlige læringsstrategier?	114
Strategier som bevisste eller ubevisste handlinger?	115
Er læringsstrategier noe annet enn læringsstiler?	116
Ulike typer læringsstrategier	117
Overflate- og dybdestrategier	117
Kognitive og metakognitive strategier	118
Oppgavespesifikke og generelle strategier	119
Læringsstrategier i ulike fag (matematikk, fremmedspråk, skrijving, lesing)	120
Leseforståelsesstrategier - en undergruppe av læringsstrategier	121
Strategiundervisning	122
Oppsummering	128

Kapittel 8

Motivasjon - motiver, læringsmiljø og orientering mot mål	131
<i>Gunnar Bjørnebekk</i>	
Motivdisposisjoner i den klassiske motivasjonspsykologien	134
Målorienteringstradisjonen	140
Motiv og orientering mot mål	146
Målfokus og aktivering av motiv	148
Oppsummering	149

Kapittel 9

Arven fra Vygotsky	156
<i>Line Wittek</i>	
Om Vygotsky	156
Den sosiale bevissthet	158
Mediering	159

Begrep som medierende midler	160
Bevisst refleksjon	161
Språkutvikling hos barn	162
Sonen for nærmeste utvikling	163
Spontane og vitenskapelige begreper	165
Betydningen av grunnleggende ferdigheter	167
Har Vygotskys teorier fortsatt en betydning i dagens pedagogikk?	168

Del 2

UNDERVISNING OG VURDERING	173

Kapittel 10

Undervisningsplanlegging	177

Ragnhild Sandvoll og Marit Allern

Innledning	177
Hva er planlegging?	178
Læreres planlegging	178
Hvordan planlegge undervisning?	179
Mål-middel-planleggingsmodellen	180
Den didaktiske relasjonsmodellen	181
Avsluttende kommentar	187

Kapittel 11

Kartlegging og utvikling av læreres ledelse i klasserommet	191

Sigrun K. Ertesvåg

Lederskap i klasserommet	192
Læreres, elevers og observatørers opplevelse av ledelse i klasserommet	194
Lærere, elever og observatørers ulike vurdering av klasseledelse	197
Ledelse i klasserommet vurderes ulikt av elever på ulike trinn	200
Utvikling av ledelse i klasserommet	201
Elevers opplevelse av læreres utvikling av støtte og oppfølging	202
Ulik utvikling på ulike trinn	203
Læreres vurdering av egen utvikling	205
Oppsummering	207

Kapittel 12

Undervisnings- og arbeidsformer i klasserommet	211

Elisabeth Bjørnstad

Hva er klasseromsforskning?	211

Hvilke undervisnings- og klasseromsinteraksjoner løftes frem som sentrale?	213
Hyppigst forekommende undervisningsaktiviteter i dagens klasserom	215
Helklasseundervisning	217
Interaktiv undervisning	218
Kooperativ læring og elevsamarbeid	220
Implikasjoner og utfordringer	221

Kapittel 13

Læring og undervisning med en skjerm til alle	225
<i>Øystein Gilje</i>	
Introduksjon - 4, 3, 2, 1	225
Fire historiske tradisjoner	226
Tre arbeidsformer i digitale klasserom	228
To perspektiver på digitale læremidler og verktøy	230
En digital kompetanse knyttet til læring	233
Profesjonsfaglig digital kompetanse (PfdK)	234
Digitale medier nå og i fremtiden	236

Kapittel 14

Vurdering som pedagogisk redskap	240
<i>Knut Steinar Engelsen</i>	
Hva er vurdering?	240
Vurderingspraksis i norsk skole fra Reform 97 til fagfornyelsen	243
Hva er formativ og læringsorientert vurdering?	245
Selvvurdering - et bindeledd mellom vurdering og læring?	249
Konklusjon	250

Kapittel 15

Tilpasset opplæring - som intensjon og virksomhet	254
<i>Britt Oda Fosse</i>	
Innledning	254
Tilpasset opplæring og spesialundervisning	255
Tilpasset opplæring og differensiering	257
Likeverdig utdanning som utgangspunkt	260
Integrering	261
Inkludering	261
Tilpasset opplæring og mangfold	262
Tilpasset opplæring for elever med stort læringspotensial	264

Forskning på tilpasset opplæring	264
Diskurser om tilpasset opplæring	266
Konklusjoner og implikasjoner	267

Del 3

DET MANGFOLDIGE SAMFUNNET	273

Kapittel 16

Flerkulturell pedagogikk	277
<i>Kristin Skinstad van der Kooij</i>	
Innledning	277
Kultur og forutsetninger for læring	281
Hva er flerkulturell pedagogikk?	285
Flerkulturell pedagogisk forskning	287
Multiplisitetprosjektet	290
Interkulturell historieundervisning	292
Oppsummering	293

Kapittel 17

Perspektiver på kjønn i skolen	299
<i>Åse Røthing</i>	
Innledning	299
Kjønn i læreplanen fra 2020	300
Kjønn i læreplanen for samfunnsfag	301
Kjønn i læreplanen for naturfag	304
Kjønn i læreplanen for KRLE	305
Perspektiver på kjønn	306
Kjønn som atskilte motsetninger eller som et kontinuum?	306
Kjønn – stabilt eller foranderlig?	309
Kropp, identitet og seksualitet	311
Avsluttende refleksjoner	312

Kapittel 18

Skolens demokratimandat	317
<i>Janicke Heldal</i>	
Formålsparagrafen	317
Demokrati som pedagogisk begrep	319
Demokratisk medborgerskap	321
Tilegnelse av demokratikompetanse	323

Realisering av skolens samfunnsmandat	326
Spiller skolen en rolle for utvikling av demokratikompetanse?	327

Kapittel 19

Utdanning og demokrati - John Deweys pedagogiske filosofi	331

Emil Sætra

Dewey og demokrati	331
Demokrati som livsform	333
Hvorfor demokrati? En tosidig begrunnelse	334
Utdanning og demokrati	336
Klasseromsfellesskapet som et demokratisk fellesskap	337
Kontinuitetsprinsippet og interaksjonsprinsippet	338
Undersøkende læring	340
Avsluttende refleksjoner	343

Kapittel 20

Fellesskolens historie	346

Politiske visjoner og pedagogiske utfordringer gjennom 300 år

Vegard Kvam

Fellesskolen som politisk målsetting	346
Fra himmelnær omgangsskole til livsnær fastskole	348
En skole for himmelen	348
En skole for livet	349
Fra flere skoletilbud til en skole for alle	350
Et sammenhengende skoleløp fra primær- til sekundærskoler	351
Et jevngodt skoletilbud i by og bygd	352
Pedagogiske forsøk og nye utdanningsreformer	358
Skolesentralisering for utjevning av ulikheter mellom skoler	359
Differensiert opplæring av hensyn til ulikheter mellom elever	361
Kritikk og reorientering i utdanningspolitikken	362
På vei mot fellesskolen?	363

Kapittel 21

Pedagogikk som vitenskap og forskningsdisiplin	368

Finn R. Hjardemaal

Positivism og naturvitenskap som ideal	370
Klassisk positivism	370
Logisk positivism og verifikasjonsprinsippet	371
Kritisk rasjonalisme og falsifikasjonsprinsippet	372

INNHold

Hermeneutikk og tysk åndsvitenskap – fokus på human- og samfunnsvitenskapenes egenart	373
Klassisk hermeneutikk	374
Den filosofiske hermeneutikken	376
Ny splittelse, eller også muligheter for konstruktive dialoger?	378
Sosialkonstruksjonisme	378
Kritisk realisme	380
Posthumanisme	382
Noen refleksjoner helt til slutt	383
Om forfatterne	387
Stikkord	393